

Ha erre a fejezetre (XIV.) több figyelmet fordít, viszont a többiekből egyet-mást elhagy, mindenesetre jobban elérte volna célját. De ha őszinték az előbeszéd szavai s a munka nem a szakembereknek van szánva, így sem végzett fölösleges munkát. A ki nem ismeri Mikes életét, az sokat tanul belőle, a ki ismeri, az mindig szívesen meghallgatja a hű Mikes Kelemennek sok reménnyel kezdődő, sok csalódással végét érő pályafutásának történetét.*

CSÁSZÁR ELEMÉR.

VEGYESEK.

— Születési tanfolyamok Jenában az idén is két főosztályra oszlanak.

A) Általános továbbképző tanfolyamok nők és úrak számára. I. 1. Általános physiologia (Dr. Verworn), 2. A modern exact természet-tudomány fogalmi és elvei (Auerbach tr.), 3. Geologia (Linck tr.), 4. Physiologiai psychologia (Ziehen tr.), 5. Bevezetés a philosophiába (Erhardt tr.), 6. A jelenkor vallásos áramlatai (Braasch superintendens), 7. A német műveltség története főkorszakai szerint (dr. Steinhausen). — II. Pædagogia. 1. Iskolai egészségtan (Gärtner), 2. Általános didaktika (Rein), 3. Különös didaktika gyakorlatokkal (Lehmensick), 4. A munkatanítás elmélete, mutatóanyagokkal (Beyer), 5. A földrajztanítás methodikája (Regel), 6. Abnormis gyermekek és nevelői elbánásuk (Trüper). — III. Nyelvi és irodalomtörténeti tanfolyamok külföldiek számára. 1. Elemi tanfolyam a német nyelvben (Scholz igazg.: Jena stb.), 2. Előhaladotabbaknak (Erhardt: Goethe és Schiller stb.).

* Nem hallgathatjuk el azt a megjegyzést, hogy a t. bíráló ítéletét igen szigorúnak tartjuk, s a könyvről még jobb véleményünk van, mint neki. Irodalomtörténeti szempontból is lelkiismeretes munka eredménye, pædagogiai szempontból pedig — a mi bennünket első sorban érdekel — ifjúsági irodalmunk határozott nyereségének mondhatjuk, jó hasznát fogja venni az irodalomtörténet tanára is. Ifjúságnak való ilyen derék írói élet-rajz már rég nem jelent meg; különösen írva van jól, okosan, élvezetesen, sallang nélkül, diskrét könnyűséggel. A tudományos és művészi szempontnak sem összezavarását, hanem eléggé sikerült összeegyeztetését látjuk e munkában. Csak nem fogjuk hibáztatni az ifjúsági írókat, ha komolyan veszi tárgyát s ő is mélyére hatol a kérdésnek, ha ő is átkutatja a tárgy egész irodalmát és maga is gondolkodik felőle. Vagy az ilyen kutató és gondolkodó írónál jobb lenne ifjúsági írónak a pusztán compiler? Természetesen t. bírálónk, a ki tudvalevőleg egészen benne van a Mikes-kérdésben, az ő szempontjából tekinti a dolgot.

A szerk.

B) Különös továbbképző tanfolyamok a természettudományok köréből. Detmer, Auerbach, Schaeffer, Linck, Knopf, Verworn, Küken-thel tanároktól, Gänge drtól és Haak üvegfuvétól. Az előadások aug. 3-tól 16-ig (részben 23-ig) tartanak. Költségek: beírás öt márka (aug. 2. és 3. a titkárságban), tiszteletdíjak: 12 órás cursusért 15 márka, 6 óráért 7·5 márka, nyelvi cursusért (18 óra és hat kirándulás) 30 márka. Lakást a titkári hivatalban ajánlanak: Ár heti 10 márka, teljes ellátás 25 m. Első találkozás aug. 2-án a Burgkeller termében. Jelentkezések a titkári hivatalhoz (Sekretariat, Hugo Weinmann, Jena, Spitzweidenweg 4.) intézendők. Felvilágosításokat ad szivességből dr. Waldapfel János tanár is, Budapest, VII. Aréna-út 58.

— A tanterv-revisio létrejötte alkalmából örömrünknek adunk kifejezést mind a közoktatási tanács azon előzékenysége miatt, melylyel javaslatának minél szélesebb körü nyilvánosság elé vitelét és megvitatásának lehetővé tételét önként kezdeményezte, mind a közoktatásügyi miniszter úrnak azon rendelkezése miatt, hogy a javaslatok megvitatására tényleg időt és alkalmat engedett a napi, és a szaksajtónak. Valóban e fontos ügy csak hasznát látja belőle, ha a szaksajtó érdemileg foglalkozik e kérdéssel. A «Magyar Pædagogia» is teljesíteni fogja kötelességét s a maga részéről is megvilágítja a tanács javaslatát, és pedig őszi füzetek egyikében, a mikor már a tanügyi körök ismét együtt lesznek s a hozzászólás több figyelemre számíthat.

— Középfokú iskolák testgyakorlati anyaga. Már egy ízben (251. l.) megemlékeztünk azon becses tanulmányról, mely Kovács Rezső tollából e címen a «Tornaügy» márcziusi számában megindult. Most, hogy az említett cikk folytatása és befejezése e folyóirat áprilisi és májusi számában, valamint különlenyomatként is a «Polgári Iskolai Közölny»-ből megjelent, ujjolag felhívjuk rá minden igazi tanügybarát és szakember figyelmét. Az immár megjelent fejezetekben a szerző a következő részletekkel foglalkozik alaposan, érdekesen és önállóan: népies és athletikai gyakorlatok, súlyemelés, játék és kirándulások, tornaünnepélyek s az ezekkel összekötött versenyek; a tanterv és kellékei; sport és sljöld; vívás, úszás és evezés. Végül hat pontban foglalja össze fejtegetéseinek végeredményeként feltüntetett és igen figyelemreméltó határozati javaslatait, melyek közlését terünk, sajnós, nem engedi meg. kf.

— Megfelelő nemzetbeli tanárok a modern idegen nyelvek tanítására. A Wilhelm Viotor szerkesztésében megjelenő «Die neueren Sprachen» (Marburg-Elwert) cz. folyóirat legújabb füzetében (VI. kötet, 2—3. füz.) «Eingeborne Lehrer für den Unterricht in den modernen

fremden Sprachen» czimmel egy indítványt közöltem, melynek lényege talán honi kartársaimat is érdekelni fogja, noha bizonyára sem a külföldön, sem nálunk nem egészen új.

Arról van szó, hogy a modern idegen nyelvek tanítását, a legalább részben és a felsőbb fokon, az illető nemzetbeli erők teljesítenék. Nyomban megjegyzem, hogy itt nem minden képesítés hiján levő jött-ment nyelvtanítókra gondolok, a kik tekintetében nálunk és egyebütt elég keletlen és szomorú tapasztalatokkal rendelkezünk, hanem megfelelő és egyenértékű főiskolai képzéssel bíró tanerőkről.

Az a kérdés, hogy *kivánatos* és *lehetséges-e* a nyelvtanítás ilyen reformja? Az első kérdést illetőleg elég a modern nyelvek tanításának mai állapotára utalni, melyet, sajnos, egyértelműen mennyiség és minőség dolgában elégtelennek vallunk. A modern philologusok számát, ismereteik alaposságát administratív úton, utazási ösztöndíjakkal stb. valahogy még emelhetni, de még így is szinte végtelen fokozatosság és változatosság lesz észlelhető a kiejtés, a szó- és írásbeli ügyesség körül. Egy idegen nyelvnek teljes birása pedig oly nehéz feladat és magas cél, melylyel — ha őszinték akarunk lenni — még a tanárok is csak kivételesen dicsekedhetnek. Ha még hozzáteszszük, hogy azt a maga teljességében és tökéletességében ritkán feltalálható nyelvkincset, melyet az «idegen» csak a legnagyobb áldozatok árán: idő-, erő- és pénzbeli áldozat — képes meghódítani, a «benszülött» javarészt már magával hozza és aránytalanul kisebb áldozatok árán jóval magasabbra képes fejleszteni, mintegy önkéntelenül kínálkozik ezen utóbbi «természetes» tanítási eljárásnak értékesítése. *Természetes* módszer már csak azért is, mert ősrégi igazság, hogy ki-ki azt tanítsa, a mihez legjobban ért!

A mi az indítvány megvalósításának lehetőségét illeti, az első sorban a tanügyi hatóságok (minisztériumok) hozzájárulásától és kezdeményezésétől függ. Ők volnának hivatva arra, hogy a nálunk is dívó «gyermekcsere» mintájára a középiskolákra képesített egyének közt «tanár-cserét» rendszeresítsenek, a szolgálati és egyéb viszonyok pontos és egyetértő megállapításával. Ha egyelőre csak a három fővilágnyelvre: a németre, francziára és angolra gondolunk, világos, hogy az illető (számfeletti) tanárok kicserélése és 1—3 évre terjedő kirendelése a nevezett országokban ütköznék a legkisebb nehézségekbe s egyuttal a legnagyobb előnyöket biztosítaná a kirendelt tanerőknek, kiknek módjában állana *önmagukat* is a másik modern nyelvben (mely egyuttal másik szaktárgyuk) kiképezniök. Kisebb államokban ez utóbbi előny ugyan elesik, de nálunk esetleg szóba jöhetne a német nyelv.

A legeszményibb állapot természetesen az, a midőn a tanár mindkét nyelvet anyanyelvi tökéletességgel birja. Ezen kivételes helyzet azonban csak a két vagy több nyelvű országokban (Elzász, Svájc, Bel-

gium) áll be, avagy rendkívüli nyelvtelhetségeknél, végül akkor, ha az illető kora ifjuságtól kezdve folytat ily kétlaki és kétnyelvű életet.

Mellőzve a «nemzeti (vagy talán helyesebben: nemzetközi)? javasolt tanárok» intézményének nemzetközi előnyeit és ethikai fontosságát, mely dúsán gyümölcsözne a népek közelítésében és helyesebb, kölcsönös méltánylásukban, röviden szóvá teszem az ilyen megoldás képzelt és valóságos hátrányait. Az az erős és jogos ellenvetés, hogy e külföldi misszionáriusok erkölcsi, politikai vagy műveltségi tekintetben eshetnének kisebb-nagyobb kifogás alá, elenyészik a már fentebb hangoztatott kölcsönös állami felügyelet és kezesség révén, mindegyik államnak leg-sajátabb érdeke lévén, hogy a másik államban minél méltóbban legyen képviselve. Bécsiektől hallottam, hogy Ausztriában a hetvenes évek elején elvétele «született francziákat» alkalmaztak,* az eredmény azonban, a kiejtéstől eltekintve, nem volt különb, pædagogiai és didaktikai jártasságuk ellenben nagyon is hiányos volt. Megengedem, de 30 év alatt bizonyára ezen viszonyok is lényegesen megváltoztak. Mások abban látnak nehézséget, hogy az alsóbb osztályokban működő tanárok tekintélyét csorbítaná az, ha ugyanazon szakot a felsőbb osztályokban idegenek tanítanák. Ez sincs alap híján, de ne feledjük, hogy itt oly természetes fölényről van szó, melyet a tanulók hallgatag amugy is elismernek és méltányolnak, és hogy a reformnak célja ép nagyobb tanítási eredmények biztosítása.

Ámde mindezen s még más ellenvetések legtávolabbról sem érintik a *főiskolákat* (egyetemek, *tanárképző*) s azért azt hiszem, hogy abban mindannyian egyetértünk, hogy ezeket a modern idegen nyelveket csakis oly tudós képviselje, ki egyuttal az illető ország szülöttje.

Magam sem hiszem, hogy indítványom a közel jövőben s egész terjedelmében fog megvalósulni, de tudom s érzem, hogy ez a helyes út s a jövő kifejlődésnek iránya. Ezen meggyőződésemben megerősítenek oly hírek és törekvések, melyek Budapestnek egyik ifjú, de máris kiváló tekintélynek örvendő tanügyi intézményéből indultak ki.

Kemény Ferencz.

— Weber István síremlékére újabban adakozott Polgár György igazgatónál «három szolnoki tanár» 1—1 frtot, összesen 3 frtot.

* A mi tapasztalatainkat itthon nem tehetem birálat tárgyává; a mi «francziáink» t. i. különbözőképen váltak be.